

Кафедра історії світової музики

Оперна драматургія

Освітній ступінь	бакалавр	Курс	4
Спеціальність	034 Культурологія	Семестр	7
Освітня програма	Музична культурологія		
Статус	вибіркова	ECTS	3
		Годин	90
		Лекції	14
		Семінари	14
		Самостійна робота	62
Семестровий контроль	залік		

Інформація про викладача

ПІБ	Черкашина-Губаренко Марина Романівна Професор, доктор мистецтвознавства
Профіль викладача	
e-mail	gubaresha@ukr.net

Анотація навчальної дисципліни

Метою курсу є усвідомлення специфіки опери як різновиду театрального мистецтва і як музичного жанру синтетичної природи, виявлення жанроутворюючих факторів, функцій окремих складових оперного твору, законів побудови оперної дії. У зв'язку з особливостями опери як синтезу мистецтв аналіз оперного твору ґрунтується на врахуванні не лише музичних закономірностей, а й характеру їх взаємодії із законами побудови словесної драми і театральної вистави. Теоретична частина курсу має озброїти студентів методом аналізу опери як цілості.

Оперна драматургія розглядається на прикладі всіх етапів розвитку оперного мистецтва. Акцентуються ключові аспекти оперної специфіки, які залишаються незмінними, а також простежується динаміка змін, рух у часі. Оперне мистецтво вивчається як синтетичне явище в усіх його складових, починаючи від літературної основи, словесного сценарію, через всі етапи оформлення задуму, кінцевим результатом остаточного втілення якого є оперна вистава.

Курсом передбачено лекційні і семінарські заняття.

1. Виклад теоретичного матеріалу із ілюстративним показом прикладів: західноєвропейські, а також російські й українські опери. Ознайомлення з конкретними музичними творами чи їх фрагментами у процесі прослуховування.

2. Аналіз конкретного музичного твору чи стильового явища у контексті поставленої проблеми згідно з навчальним планом.

3. На семінарах здійснюється поетапне закріплення теоретичного матеріалу на різних прикладах, тренування самостійних навичок аналізу окремих оперних творів.

4. Для закріплення матеріалу, удосконалення навичок студенти зобов'язані систематично протягом усього курсу виконувати програму самостійної роботи. Домашні завдання включають відвідування оперних вистав, прослуховування оперних творів, роботу з клавірами та з музикознавчою літературою, контрольний урок за результатами засвоєного матеріалу.

Для більш ефективної комунікації з метою розуміння структури навчальної дисципліни та засвоєння матеріалу використовується електронна пошта, Zoom.

Перелік тем

Тема 1. Феномен опери. Періодизація оперної історії. Становлення основних термінів і понять оперної драматургії та розвиток оперних жанрів.

Тема 2. Просторово-часова організація оперної дії. Опера як різновид музичного театру і жанр музично-словесного мистецтва. Закони організації театральної дії. Цикли дії та драматургічні компоненти. Сюжетний фонд оперного мистецтва. Сюжет. Фабула, інтрига.

Тема 3. Співвідношення фабули і сюжету на різних етапах оперного розвитку. Виведення формули сюжету. Поняття наративу. Головний і віце-головний герої, співвідношення фабули і сюжету, цикли дії.

Тема 4. Історичні шляхи формування вокальних амплуа. «Постановка голосів» героїв. Оперні характери та засоби вокальної мови в операх «Весілля Фігаро» В. А. Моцарта і «Севільський цирульник» Дж. Россіні.

Тема 5. Реалізація художнього задуму у музичній драматургії. Типи оперної драматургії у процесі історичного розвитку. Співвідношення сюжетного ряду і звукових образів-узагальнень. Атмосфера дії. Первинні жанри і побутовий фон як засоби змалювання середовища. Історична стилізація. Жанрово-інтонаційний матеріал, звукові узагальнення, засоби створення атмосфери дії та стилістика вокальних партій в опері «Вогняний янгол» С. Прокоф'єва

Тема 6. Інтонаційна системі опери. Статичні та динамічні компоненти інтонаційно-образної системи. Стилістичні джерела і жанрові витоки оперного тематизму. Оперний тематизм у історичному розвитку. Вияв інтонаційного конфлікту у різних оперних жанрах. Лейтмотивна система як засіб симфонізації оперної дії. Інтонаційно-образні сфери, тематизм і тематична будова в операх «Лоенгрін» Р. Вагнера і «Травіата» Дж. Верді.

Тема 7. Композиційно-формотворчі та композиційно-стилістичні складові оперної дії. Типи композиційної будови. Жанрово-композиційні і жанрово-стилістичні типи. Одиниці композиційної структури у операх різних типів та жанрів. Співвідношення оркестрових і вокальних чинників. Композиція і формотворчі процеси в операх наскрізного розвитку. Сюжет, фабула, тематизм, інтонаційний конфлікт, композиційна будова опери «Вій» В. Губаренка.

Тема 8. Опера на сцені. Авторська партитура і оперна вистава. Співвідношення музичних та театральних чинників у постановочній практиці. Сценографія і режисура у формуванні постановочного задуму вистави. Оперний співак як творець музично-сценічного образу..

Семінари:

1. Аналіз співвідношення літературного джерела і оперного лібрето, фабули, сюжету та прихованої інтриги, розгортання послідовності подій у циклах дії в опері Дж. Верді «Травіата».

2. Аналіз принципів організації дії, фабули та сюжетної побудови, переказ змісту у наративі в опері за романом Ф. Достоєвського «Гравець» С. Прокоф'єва. Озвучення

прози. Розвиток дії за принципом драматургічного наростання. Новаторське рішення сцени гри у рулетку. Використання тематизму твору у симфонічній сюїті «Чотири портрета і розв'язка».

3. Жанрово-інтонаційний матеріал, звукові узагальнення, засоби створення атмосфери дії та стилістика вокальних партій в операх «Мефістофель» А. Бойто та «Доктор Фауст» Ф. Бузоні.

4. 1 Інтонаційно-образні сфери, тематизм і тематична будова в операх «Травіата» Дж. Верді та «Євгеній Онєгін» П. Чайковського.

5. Композиція і формотворчі процеси в опері Ф. Пуленка «Діалоги кармеліток».

6. Порівняння різних музично-сценічних прочитань «Леді Макбет Мценського повіту» Д. Шостаковича.

Форми та технології навчання

Лекції, семінарські заняття, презентація

Навчальні ресурси

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE.

Система оцінювання

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	20
2.	Реферат за обраною тематикою	10
3.	Презентація досліджень за обраною тематикою	10
4.	Відвідування лекцій	10
	Підсумкова контрольна робота	20
5.	Залік	30
	Всього	100

Критерії оцінювання знань студентів

На оцінку «5» (90-100, А) студент:

повно і глибоко розкриває зміст теоретичного матеріалу відповідно до поставленого завдання; усвідомлює зміст музикознавчих понять і вільно володіє спеціальною (професійною) термінологією; грамотно ілюструє твердження відповідними прикладами, власними спостереженнями; для виконання практичного завдання правильно застосовує теоретичні знання власне з предмету оперна драматургія, з історії музики, а також з інших дисциплін гуманітарного циклу; демонструє високий рівень знань; послідовно, повно і логічно викладає теоретичний матеріал;

На оцінку «4» (82-89, В; 74-81, С) студент:

досить повно розкриває зміст теоретичного матеріалу відповідно до поставленого завдання; розуміє зміст музикознавчих термінів, проте не завжди точно їх використовує;

теоретичні твердження правильно ілюструє музичними прикладами, результатами власних спостережень; загалом правильно виконує поставлені завдання, але допускає дві-три неточності; уміє обґрунтувати власну думку; демонструє добрий рівень знань музичного матеріалу; не припускається грубих помилок у викладенні теоретичних положень;

На оцінку «3»(60-73, D, E) студент:

не завжди точно розкриває зміст теоретичного матеріалу; не розуміє, або не до кінця розуміє значення спеціальних термінів, допускає помилки у їх вживанні; не повно і не завжди правильно відповідає на поставлені питання; теоретичні положення не ілюструє конкретними прикладами, а у процесі вирішення практичних завдань не повно використовує теоретичні знання; вирішує поставлені завдання фрагментарно; демонструє задовільний рівень знань;

На оцінку «2» (нижче 59) студент:

не розкриває зміст теоретичного матеріалу, допускає грубі помилки у його тлумаченні; не володіє спеціальною термінологією; не може впоратися з поставленим практичним завданням; не використовує теоретичні знання для вирішення практичних проблем; неспроможний пояснити, обґрунтувати власну думку, допускає грубі помилки у викладенні матеріалу; демонструє незадовільний рівень знань;

Інклюзивне навчання

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

Позааудиторні заняття

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах тощо.